

XXI st.): avtoref dys... d–ra ist. nauk: 07.00.01 «Istoriya Ukrainy» / N. M. Zhulkanych. – K., 2009. – 39 s.

3. Lendyel M. A. Ahrame vyrobnytstvo v Karpat-s'komu rehioni: suchasnyy stan, tendentsiyi, perspektyvy rozvytku / M. A. Lendyel. – Uzhhorod: Karpaty, 2006. – 216 s.

4. Malyarchuk O. M. Totalitaryzm proty zakhidnoukrayins'koho sela / O. M. Malyarchuk. – Ivano-Frankivs'k: Misto NV, 2008. – 228 s.

5. Padalka S. S. Ukrayins'ke selo v konteksti polityky totalitarnoyi derzhavy (60–80-ti roky XX st.). – K., 2003. – 165 s.

6. Nechytaylo V. V. Stanovlennya selyans'kykh gospodarstv fermers'koho typu v Ukraini: istorychna retrospektyva i suchasnyy stan: avtoref. dys... d–ra ist. nauk: 07.00.01 «Istoriya Ukrainy» / V. V. Nechytaylo. – L'viv, 2006. – 33 s.

7. Derzharkhiv Ivano-Frankivs'koyi oblasti (dali – DAIFO). – F. P-1. – Op.1. – Spr.2967. – 110 ark.

8. Tam samo. – Spr.3073. – 181 ark.

9. Rozkvit ekonomiky zakhidnykh oblastey URSR (1939–1964 rr.) / [Vidp. red. M. I. Petrovs'kyi; I. F. Hrynovets', I. O. Lutsyk, V. I. Mykhaylov ta in.]. – L'viv: Vyd-vo L'viv's'koho un-tu, 1964. – 290 s.

10. DAIFO. – F. R-6. – Op.2. – Spr.2372. – 87 ark.

11. Radyans'ka Bukovyna. 1946–1970. Dokumenty i materialy [Vidp. red. M. I. Ivanenko]. – Uzhhorod: Karpaty, 1980. – 272 s.

12. DAIFO. – F. P-1. – Op.1. – Spr.3075. – 301 ark.

13. Derzharkhiv L'viv's'koyi oblasti. – F. P-3. – Op.10. – Spr. 295. – 132 ark.

14. DAIFO. – F. P-1. – Op.1. – Spr.4907. – 126 ark.

15. Tam samo. – Spr.3814. – 100 ark.

16. Sarzhan A. O. Zminy v sotsial'no-ekonomichnyy sferi Donbasu. Druha polovyna 40–kh – kinets' 80–kh rr. XX st. – Donetsk: OOO «Lebed'», 2004. – 412 s.

17. Tsentral'nyy derzhavnyy arkhiv hromads'kykh orhanizatsiy Ukrainy. – F.1. – Op.25. – Spr.1545. – 146 ark.

18. DAIFO. – F. R-295. – Op.5. – Spr.5042. – 122 ark.

Malyarchuk O. M., Ph.D., assistant professor of documentation and information of Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas (Ukraine, Ivano-Frankivsk), oleg.malyarchuk@gmail.com

Structure of cattle breeding farms in western regions of Ukrainian SSR (1960–1990)

In this article it is proved that in March, 1965 at the plenum of the Central Committee of the Communist Party the new Soviet leadership headed by Leonid Brezhnev proclaimed the global strategic plans for the restructuring and recovery of the agriculture with some positive results. Attention was paid to the need of introduction of a range of new approaches to the solution of pending economic problems. It was assumed that a significant increase in capital investment, intensification of the agriculture, upgrading the technical base of the collective and state farms, increase in purchase prices for agricultural products, introduction of the new planning system, ensuring payment for work labor could help to overcome the crisis. The centralized investments in the agriculture of the republic led to an intensification of fodder production, improvement of feeding and stockkeeping. By the mid-1960s in the western regions of the Ukrainian SSR the process of establishing a «collective animal husbandry» was carried out at a higher rate than in the republic. The improvement of animal breeds, mechanization and electrification of the labor-intensive manufacturing processes increased the productivity of animal husbandry. The growth of livestock and the improvement of the productivity ensured the increase of manufacturing cattle-breeding products. It is necessary to take into account the factor that there were more animals and poultry in the personal property of citizens than in other regions of the republic. Natural and climatic conditions of the western regions of Ukraine are so diverse that all livestock industries developed here: cattle, swine, and sheep breeding, etc. The development of cattle breeding industry in the western regions of the USSR was carried out not on the natural food supply, but artificial one. However, in the early 1980's the progress made in 1960–1970's began to decline and the decay and complete breakdown of the collective and state farm system came.

Keywords: party-and-Soviet government, collective farms, reforms, agriculture, animal husbandry, complex mechanization, food supply.

Малярчук О. М., кандидат исторических наук, доцент кафедры документоведения и информационной деятельности, Ивано-Франковский национальный технический университет нефти и газа (Украина, Ивано-Франковск), oleg.malyarchuk@gmail.com

Структура животноводства колхозов западных областей Украинской ССР (1960–1990 гг.)

Доказано, что новое руководство СССР во главе с Л. Брежневым на мартовском 1965 пленуме ЦК КПСС провозгласило глобальные стратегические планы перестройки и подъема сельского хозяйства. Внимание акцентировалось на необходимости внедрения комплекса новых подходов к решению назревших экономических проблем. Преодолеть кризис предполагалось значительным увеличением капитальных вложений, интенсификацией земледелия,

укреплением технической базы колхозов и совхозов, повышением закупочных цен на сельхозпродукцию, внедрением новой системы планирования, обеспечением оплаты труда колхозников. Централизованные финансовые вложения в сельское хозяйство республики побудили к интенсификации кормопроизводства, улучшению кормления и содержания скота. На середину 1960-х годов в западных областях УССР процесс становления «общественного животноводства» осуществлялся более высокими темпами, чем в республике. Повышению продуктивности животноводства способствовало улучшение породности стада, механизация и электрификация трудоемких производственных процессов. Рост поголовья скота и повышения его производительности обеспечило увеличение производства животноводческой продукции. Необходимо учесть и тот фактор, что в личной собственности граждан здесь было больше животных и птицы, чем в других регионах республики. Природно-климатические условия западных областей Украины настолько разнообразны, что здесь развивались все отрасли животноводства: скотоводство, свиноводство, овцеводство и т.д. Животноводство западных областей УССР развивалось не в природной, а на искусственной кормовой базе. Однако успехи, достигнутые в 1960–1970 гг., уже в начале 80-х годов прошлого века уменьшаются, и постепенно происходит упадок и полный развал колхозно-совхозной системы.

Ключевые слова: партийно-советская власть, колхозы, реформы, сельское хозяйство, животноводство, комплексная механизация, кормовая база

***

УДК 339.9:338.46(1–925.8/.9)

Посохов І. С.,
кандидат історичних наук, доцент кафедри
туристичного бізнесу, Харківський національний
університет ім. В. Н. Каразіна (Україна, Харків),
posokhis@gmail.com

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ У НІМЕЧЧИНІ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Визначено етапи розвитку туризму Німеччини. Пріділено увагу особливостям розвитку туризму на території ФРН та НДР та здійснено їх порівняльний аналіз. Досліджено сучасний стан ринку туристичних послуг Німеччини, проаналізовано проблеми та перспективи розвитку. Визначено, що туристична індустрія Німеччини знаходиться на дуже високому рівні, але при цьому має свою специфіку, зумовлену в тому числі історичними та регіональними особливостями. Запропоновано рекомендації щодо використання досвіду Німеччини з розвитку туризму для України.

Ключові слова: історія туризму, індустрія туризму, Німеччина, туристична політика.

Туристична галузь ФРН останніми роками демонструє рекордні показники. Туризм у Німеччині є одним з найбільш розвинутих у світі та продовжує інтенсивно розвиватися. Саме тому важливим є з'ясування чинників, що сприяли його бурхливому розвитку. До того ж, досвід Німеччини як провідної туристичної країни також може бути використаний для переосмислення завдань та напрямів діяльності вітчизняної туристичної галузі. Не виключено, що саме це може надати новий імпульс розвитку туристичної індустрії України.

Метою дослідження є з'ясування напрямків розвитку туризму у Німеччині, оцінка сучасного стану розвитку індустрії туризму та розробка рекомендацій щодо використання цього досвіду для вдосконалення української туристичної галузі.

Історії розвитку індустрії туризму присвячена велика кількість наукових праць. В Україні дослідженнями індустрії туризму як складного економіко-соціального феномену займаються О. О. Любіцева, А. Ю. Парфіненко, В. І. Сідоров та інші [1; 2; 3]. Істотний внесок у розробку проблем західноєвропейського туризму зробили швейцарські, німецькі та австрійські автори В. Фреєр, Х. Рюппер, У. Мюллер та ін. [5]. Втім, досвід Німеччини, яка входить до десятки країн-лідерів за доходами за кількістю міжнародних туристів, і чий внутрішній туризм розвинений як ніде в Європі, вимагає особливої уваги. До

того ж, деякі важливі питання та сюжети випали з поля зору дослідників, або вивчені фрагментарно. Зазначимо, що у даному випадку інформаційною базою слугували статистичні відомості, які були оприлюднені Німецьким центром з питань туризму [4], Федеральним відомством статистики Німеччини [6], Німецьким туристичним союзом [8], Всесвітньою радою з туризму та подорожей (WTTC) [7].

Як правило, для вивчення історії розвитку туризму в Німеччині дослідники застосовують досить традиційну для всієї Європи періодизацію, а саме: доісторія туризму (приблизно до 1850 р.); елітарний туризм (1850–1914 рр.); соціальний туризм (1914–1945 рр.); масовий туризм (з 1945 р.).

Доісторія туризму. Важко назвати мандрівників того часу туристами, оскільки тогочасні мандрівки ще не стали формою відпочинку та дозвілля, далеко не завжди ці подорожі були самоціллю. Головними мотивами мандрівок були торгівля та підприємницька діяльність, потяг до відкриттів та завоювань, дослідницькі інтереси, бажання здобути освіту, релігійні переконання. Мандрівки у зазначений період були повільними та сповненими труднощів. Подорожували насамперед пішки та на конях. Також використовували карети та кораблі. Як правило, швидкість руху не перевищувала 5–7 км на годину. За день можна було подолати відстань до 60 км. Подорожі були «привілеєм» незначної кількості населення. Поряд із купцями та підприємцями, подорожували також заможні міщани та дворяни. Основна маса людей спочатку дізнавалася про подорожі від розповідачів історій, пізніше – з путівників, пригодницьких книг, статей у газетах та журналах.

Лише юним аристократам XVII–XVIII ст. умовно можна надати статус «перших туристів», оскільки задоволення від мандрівок почало грати певну роль в їхньому житті. Діти європейських аристократів після навчання відправлялися в так званий «Гран-Тур». В такий спосіб вони могли познайомитися з іноземними культурами перед вступом в доросле життя. «Гран-Тур» тривав здебільшого 2–3 роки. Маршрут пролягав, наприклад з Лондона через Париж, Кельн та Франкфурт-на-Майні в Італію. Зворотній шлях пролягав через Швейцарію, Німеччину, Нідерланди.

Елітарний туризм. Підвищення якості та надійності транспортних перевезень у сукупності з їх здешевленням, а також поступове скорочення робочого часу зумовили істотне збільшення потоків подорожуючих. Відповідно виникли перші підприємства, які спеціалізувалися на обслуговуванні тимчасових відвідувачів. На зміну скромним пансіонам і «кімнатам для гостей» у будинках священнослужителів в монастирях і релігійних місіях прийшли перші готелі. У 1801 році в Німеччині відкрився першокласний готель «Бадіше Хоф» (Баден-Баден). У таких містах як Хайлігендамм, Нордерней, Травемюнде на межі XVIII–XIX ст. виникли перші курорти мінеральних вод.

В 1857 році була заснована славнозвісна німецька суднохідна компанія «Північнонімецький Ллойд». В 1863 році в Бреслау було засновано перше в Німеччині бюро подорожей «Райзебюро Штанген». Пізніше воно було передислоковане до Берліну. В 1869 році бюро «Штанген» організувало поїздку бажаючих на відкриття Суецького каналу, а в 1878 році – навколосвітню подорож.

Фірма мала тісні контакти з пароплавними компаніями і на початку XX століття активно продавала морські круїзи розважальні поїздки.

У Німеччині кінця XIX – початку XX століть далекі туристичні поїздки могли собі дозволити лише деякі заможні люди. Втім, поступово подорожі стали доступні середньому класу. Серед чиновників і службовців в цей період значного поширення отримав літній виїзд на дачі «Зоммерфріше». Дача знаходилася, як правило, неподалік від міста. Основним видом транспорту для дачників була залізниця. Розміщення відрізнялося скромністю. Дачний сезон тривав в забезпечених сім'ях з кінця червня до початку вересня.

На цьому етапі на розвиток туризму вплинуло становлення травелогів як літературного жанру та журналістики туризму як окремого сектору в цій галузі (в 1904 р. з'явилася перша спеціальна замітка «Про поїздки та подорожі» в берлінській «Vossischen Zeitung»), а також відкриття першого молодіжного готелю, що сприяло розвитку молодіжного туризму (в 1909 р. Річардом Ширманом був відкритий перший юнацький готель у Зауерланді).

Соціальний туризм. Перша світова війна та економічна депресія 30-х рр. в цілому у світі мали негативний вплив на розвиток туризму. Втім, намагання пом'якшити соціальні протиріччя призвело до подальшого регулювання виробничих відносин з боку держави. Так, після революції 1918 р. у Веймарській республіці було вперше запроваджено відпустки, які на той час складали від 3 до 6 днів. Наприкінці 20-х рр. XX століття для бюджету сімей дрібних чиновників і робочих стали доступні літні дачі «Зоммерфріше».

У Німеччині імпульс розвитку масового туризму дав, як це не дивно, націонал-соціалізм. Здійснюючи ідею «єдності нації», керівництво країни стимулювало масовий організований туризм з метою відпочинку. Цю діяльність направляла спеціально створена організація «Сила через радість» (Kraft durch Freude). У 1933 р. був заснований імперський комітет з туризму, який підкорявся міністру освіти і пропаганди. Німецька держава сприяла організації групових поїздок на відпочинок: круїзів, залізничних турів, туристичних походів. Помірні ціни сприяли першому «туристичному буму» в Німеччині. Так, ціна 8-денної відпустки на Балтійському морі включаючи транспорт, житло та їжу складала лише 32 рейхсмарки (за умови, якщо місячна заробітна плата складала 150 рейхсмарок).

Масовий туризм. Післявоєнний розвиток туризму в Німеччині був обумовлений політичними подіями в країні. Так, на окупованій США, Великою Британією та Францією території була утворена Федеративна Республіка Німеччина (ФРН), а на окупованій СРСР території – Німецька Демократична Республіка (НДР). Кожна з новоутворених країн здійснювала свою політику в галузі туризму, яка була обумовлена пануючим соціально-економічним та політичним устроєм.

Туризм в ФРН розвивався в рамках капіталістичної економіки. Втім, значну роль тут почали відігравати й соціально спрямовані програми. Саме це надало туризму бурхливого розвитку. Умовами для цього слугували досить високі доходи громадян, наявність вільного часу, новітні засоби комунікацій та розвинена транспортна мережа. Почав розвиватися автобусний та залізничний

туризм, потім – автомобільний, після чого – чартерні авіа перельоти. Кожного року великі маси людей відправлялися в туристичні регіони Німеччини.

Саме в цей період туризм набуває дійсно масового характеру: з предмету розкоші він стає потребою для більшості населення. У ФРН у 50–60-і рр. – це період активного грондерства туристичних фірм, масового будівництва готелів, мотелів, різного роду розважальних закладів. Німецький туризм 1950–х рр. був зорієнтований переважно на прийом американських туристів і був джерелом доларових надходжень для приймаючої країни. З 1960–х й до середини 1970–х рр. спостерігається швидке зростання як в'їзного, так і виїзного туризму, а також збільшення кількості туристичних підприємств.

У період з 1980 р. по 1987 р. число ночівель туристів збільшилося в 1,9 рази, причому якщо в 1960 р. туристичні поїздки робили лише 27% населення ФРН, то в 1980 р. – 57,7%, а в 1987 р. – 64,4%. Разом із тим, частка туризму у структурі споживчих витрат громадян ФРН зростає з 1960 по 1987 р. з 1,7% до 4,3%. Примітно, що робочий час, наприклад, у промисловості ФРН скоротився з 2350 годин на рік у 1950 р. до 1716 годин в 1987 р. Середньостатистична відпустка в ФРН з 12 днів в 1950 р. зростає до 31 дня у 1987 р.

Одним з найважливіших стимулів розвитку туризму слід назвати постійно зростаючу мобільність суспільства, обумовлену успіхами транспортного будівництва: розвитком повітряного сполучення і здешевленням авіаквитків, автомобільним бумом і доступністю цін на автомобілі для середнього споживача. У період з 1950 по 1987 р. число особистих автомашин у ФРН зросло з 0,5 млн. до 27 млн. У ФРН у 1954 р. особисті автомобілі становили 19% від загального числа транспортних засобів, що використовувалися туристами в якості основного засобу пересування на відпочинку, а авіатранспорт на той час не використовувалася взагалі. У 1984 р. ці показники становили відповідно 60% і 18%.

Туризм за часів НДР розвивався в рамках соціалістичного устрою. В першу чергу слід відзначити такі риси як централізоване планування та керівництво, а також державні гарантії та соціальні пільги. Так, на початку 1950–х років у НДР були націоналізовані приватні підприємства туристичної індустрії в традиційних регіонах відпочинку. Частково це відбувалося через конфіскацію майна попередніх власників. Також слід відзначити несистематичну побудову таборів відпочинку з наметами та селищ бунгало, які перебували частково в приватній, заводській та комунальній власності. Здебільшого вони знаходилися на побережжі Балтійського моря та на берегах озер. Також велось будівництво чисельних таборів відпочинку для дітей. З середини 1950–х років набув певного розвитку й закордонний туризм, який з 1957 року головним чином організовувався туристичним бюро «Reisebüro», а з 1964 року – туристичним бюро НДР «Reisebüro der DDR» [5, с. 12].

У 1960–70-ті роки на державному (Німецька академія будівництва) та на окружному (Бюро з питань територіального планування) рівнях були вжиті заходи з розвитку туризму в НДР. У ці роки була побудована велика кількість об'єктів для відпочинку (здебільшого з низьким рівнем комфорту). Для населення стали можливими подорожі у відпустку за кордон, а саме в країні Соціалістичного блоку. І все ж таки, фінансуванню

туристичної сфери не приділялася така увага як, наприклад, сільському господарству, освіті (дитячі садки, школи, ВНЗ) тощо. Також зазначимо, що в цей період збільшилася річна відпустка з 16 до 21 дня. В 1967 році було запроваджено 5–денний робочий тиждень.

У 1980–х роках домінував внутрішній туризм та відпочинок в зелених зонах. Обмежене пересування в країну та за її межі було однією з найважливіших проблем розвитку туристичної індустрії, а вимога «вільного пересування» стала однією із центральних під час подій 1989 року [5, с. 16]. Приблизно 80–90% подорожей припадало на подорожі в країні (для порівняння у ФРН 1/3 складала внутрішні подорожі, а 2/3 – закордонні). Найпопулярнішим регіоном відпочинку було побережжя Балтійського моря (приблизно 1/3), а також острів Рюген (10% усіх подорожей). Друге місце займав Тюринзький ліс, третє – Саксонська Швейцарія.

Частка закордонних подорожей завдяки покращенням можливостям оздоровлення в сусідніх країнах складала приблизно 10%. Закордонні подорожі передусім здійснювалися до країн соціалістичного зарубіжжя: Радянський Союз, Польща, Угорщина, Болгарія, в незначних кількостях до Куби та В'єтнаму. 90% закордонних подорожей були організовані індивідуально (в першу чергу до ЧРСР, куди здійснювалося $\frac{3}{4}$ усіх закордонних подорожей). Подорожі в західне зарубіжжя були майже неможливими. Вони обмежувалися передусім відвідуванням рідних та подорожами пенсіонерів [5, с. 18].

Залізниця у цей час була транспортним засобом, який найчастіше використовувався в туристичних цілях (40%). Втім, в останні роки існування НДР автомобілі також почали масово використовувати з цією метою (майже 40% подорожей). Літаками ж користувалися лише 2% подорожуючих. Для порівняння, у ФРН: авто – 60%, літак – 20%, залізниця – 8% [5, с. 20].

У НДР переважали державно–організовані поїздки з попередньою оплатою всіх витрат (80%). Таким чином, на індивідуальні подорожі припадало 20%. Для порівняння, у ФРН: 1/3 – поїздки з попередньою оплатою всіх витрат, 2/3 – індивідуальні подорожі.

У наслідок об'єднання НДР та ФРН на території колишньої НДР відбулися корінні зміни в сфері туризму. Здебільшого спостерігалось пристосування відповідних структур в східних землях до вимог західних структур. У 1989–1990 роках протягом короткого часу відбувся перехід від централізованої планової економіки до ринкової економіки туризму з свободою підприємництва, особистою ініціативою та свободою пересування. Це означало швидке перетворення запропонованого в часи НДР «постачальницького ринку» (монополістичне утворення ціни, надмірний попит на більшій частині туристичного ринку, розподіл наявних місць) у «споживчий ринок» (з вільною конкуренцією постачальників послуг, з можливістю вибору, ринковою ціною та надмірною пропозицією на туристичному ринку) [5, с. 21].

Розвиток туризму в «нових» федеральних землях після 1989 року можна охарактеризувати наступним чином: низький рівень інфраструктури та поганий стан більшості туристичних підприємств у порівнянні з національним та міжнародним рівнем; поступова приватизація існуючих туристичних підприємств; побудова федеральних туристичних організацій (туристичні об'єднання та союзи)

згідно з новими окружними та земельними кордонами; заснування туристичних операторів та посередників; реставрація та модернізація наявних туристичних підприємств; побудова ринково-структурної економіки туризму; відсутність законодавчого регулювання туристичної діяльності; нові цілі та свобода пересування для колишніх громадян НДР.

На сучасному етапі туризм у Німеччині відіграє важливу роль. Так, доля туризму в ВВП Німеччини складає 4,5%, що дорівнює 119 млрд. євро. Це більше, ніж доля машинобудування (2,3%) або банківської справи (2,5%). Тут діють в основному підприємства малого і середнього бізнесу, що відкриває широкі можливості для підприємців-початківців. У сфері туризму працюють 7% зайнятих, або 2,9 млн. чол. [7, с. 6].

У 2012 році Німеччина стала другою за популярністю серед туристів країною Європи (поступилася лише Іспанії). Число ночівель у німецьких готелях постійно збільшується і досягло позначки у 407,3 млн. [4, с. 7]. У реальності число ночівель було навіть вище, оскільки в статистиці враховані лише готелі, що мають як мінімум 10 спальних місць [4, с. 8]. За кількістю прибуттів 2012 рік також став рекордним: зареєстровано 152,7 млн. прибуттів. Більшість туристів становили громадяни самої Німеччини. Іноземних прибуттів було зареєстровано 30,4 млн, що на 7,3% більше, ніж у 2011 р.

Висока частка власних громадян у загальному числі туристів – це одна з яскравих особливостей туристичної галузі Німеччини. На думку експертів, сформована ситуація є наслідком сукупності причин: 1) розвиненість туристичної інфраструктури та сервісу всередині країни; 2) висока ділова активність усередині країни; 3) дешевизна подорожей усередині країни порівняно з зарубіжними; 4) висока кількість безробітних жителів; 5) німецький менталітет, особливістю якого є практичність (щодо фінансів).

Незважаючи на це, згідно з опитуваннями різних дослідницьких інститутів, один раз на два роки кожен житель Німеччини вважає обов'язковим відправитися у зарубіжну відпускну поїздку, причому на цю поїздку він воліє не економити. Саме тому німці і є світовими лідерами за витратами на туристичні поїздки.

Що ж до найпопулярніших регіонів всередині країни серед німців для проведення відпусток то лише на п'ять федеральних земель припадає більшість відпусчних поїздок німців, а саме: Баварія, Макленбург – Передня Померанія, Шлезвіг–Гольштайн, Нижня Саксонія, Баден–Вютемберг. Причини популярності цих регіонів різні. Перше місце Баварії в цьому розподілі обумовлено не лише найбільшою площею цієї федеральної землі в Німеччині, але також розвинутою інфраструктурою туризму для відпочинку в передгір'ях Альп і Тюринзькому лісі. Мекленбург–Передня Померанія, Шлезвіг–Гольштайн і Нижня Саксонія привертають увагу німців узбережжями Балтійського і Північного морів. А на території Баден–Вютемберга розташований знаменитий ліс Шварцвальд.

Щодо іноземних туристів, то можна чітко простежити сезонність ночівель. Так, основна маса ночівель серед іноземних туристів припадає на літні місяці. Це пояснюється звичайним законом сезонності та тим фактом, що більшість людей мають відпустку саме в літні місяці [8, с. 77].

Серед країн, що утворюють основні потоки туристів до Німеччини, є Нідерланди, її частка в загальному числі

ночівель іноземців у Німеччині в 2012 р. становила 10,9 млн. туристів. На другому місці знаходиться Швейцарія з 5,2 млн. ночівель. Замикають трійку лідерів США з 4,9 млн. ночівель. Таким чином, всі основні туристичні потоки Німеччини формують країни, що знаходяться географічно поруч з нею. Виняток становлять лише США, але лише з причини великої кількості подорожей з діловими цілями. Однак, практично всі дослідження, що стосуються перспективних напрямків розвитку туризму в Німеччині, говорять про те, що в близькому майбутньому основними країнами–донорами туристів будуть азіатські країни (Китай, Індія, Японія, Тайвань, Південна Корея) [6, с. 14].

Традиційними лідерами з відвідування туристами серед міст є Берлін (у 2012 р. він прийняв 10,6 млн. іноземних туристів), Мюнхен (5,9 млн.), Франкфурт на Майні (3,2 млн.), Гамбург (2,4 млн.) і Кельн (1,7 млн.) [4, с. 16]. Таким чином, 5 міст приймають 17% всіх туристів Німеччини [4, с. 14].

Інша важлива особливість – це одноденні поїздки, які є вельми розповсюдженими в Німеччині. Інститут вивчення німецької економіки при Мюнхенському університеті обчислив, що в 2010 році було здійснено близько 3,4 млрд. одноденних поїздок (без ночівель), які були зроблені німцями у справах або в приватному порядку в середині країни [8, с. 23].

Туристичний ринок стає дзеркалом ринку праці та рівня доходів. Можна констатувати нерівномірний розподіл шансів на відпустку. Намічається поляризація між мобільними і немобільними групами населення. Той, хто мало заробляє, втрачає мобільність. Діє правило: робота, доходи і рівень освіти визначають, чи є у людини можливість їздити у відпустку [5, с. 85].

Таким чином, можна зробити висновок про те, що туристична індустрія Німеччини знаходиться на дуже високому рівні, розвивається згідно загальносвітовим тенденціям і напрямкам, але при цьому має свою специфіку, зумовлену в тому числі історичними та регіональними особливостями.

Досвід Німеччини засвідчує, що держава, яка зацікавлена у розвитку туристичної галузі, повинна створювати умови для цієї галузі як всередині країни, так і за кордоном, при цьому державне фінансування має спрямовуватися не лише на рекламні заходи, але і на глибокі маркетингові дослідження, підвищення інформаційної прозорості і освіти працівників туристичної індустрії, яка повинна відповідати світовим стандартам.

Системний підхід до розвитку туризму у Німеччині протягом багатьох років втілюється у сучасному погляді на туризм як на невід'ємну частину всієї економіки країни, інтегровану з іншими галузями національної економіки. Розвиток туризму має своїм підґрунтям політику, яка спрямована на підтримку і розвиток малого і середнього підприємництва; стимулювання відсталих регіонів, підвищення зайнятості населення тощо. На практиці в Німеччині це реалізується у вигляді довгострокових туристичних програм, надання пільгових режимів малим та середнім підприємствам у сфері туризму. Констатуємо постійну участь держави (у тому числі фінансову) у розвитку туристичного сектору, послідовному проведенні обраної стратегії на різних рівнях влади.

На жаль, в даний час в Україні системність і послідовність застосованих заходів в галузі туризму на

всіх рівнях влади залишають бажати кращого. Звичайно, ми можемо казати про суттєве відставання України за своїм економічним потенціалом від Німеччини. Однак, на нашу думку, це не заважає створювати як більш досконалі механізми регулювання галузі, так і сприяти виникненню відповідних передумов для активізації туристичних подорожей у цілому. Саме тому вважаємо, що аналіз позитивного досвіду Німеччини у плані розвитку її туристичної галузі може стати у нагоді при вирішенні проблем розвитку туризму в Україні.

Список використаних джерел

1. Вишнеvsька О. О. Туристичне країнознавство: підруч. для студ. ВНЗ / О. О. Вишнеvsька, А. Ю. Парфіненко, В. І. Сідоров. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. – 756 с.
2. Особливості формування та реалізації туристичної політики держави: міжнародний, національний, регіональний досвід: монографія / кол. авт., за ред. А. Ю. Парфіненка. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. – 280 с.
3. Туризм в системі пріоритетів регіонального розвитку: монографія / за ред. проф. В. В. Александрова. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. – 280 с.
4. Incoming Tourismus–Deutschland Edition 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.germany.travel>
5. Rieger P.: «Die historische und die psychologische Dimension. Warum reiste man früher? Warum reisen wir heute?»; in: Das Phänomen des Reisens; Berner Studien zum Fremdenverkehr Heft 19. – Bern, 2002. – S. 9–22.
6. Tourismus in Zahlen 2011, Statistisches Bundesamt, Wiesbaden 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.destatis.de>
7. Travel and Tourism, Economic impact 2012, Germany, WTTC [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.wttc.org>
8. Zahlen–Daten–Fakten 2011, Deutscher Tourismusverband [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.deutschertourismusverband.de>

References

1. Vishnev'ska O. O. Turistichne kraïnoznavstvo: pidruch. dlja stud. VNZ / O. O. Vishnev'ska, A. Ju. Parfinenko, V. I. Sidorov. – H.: HNU imeni V. N. Karazina, 2011. – 756 s.
2. Osoblivosti formuvannja ta realizacii turistichnoi politiki derzhavi: mizhnarodnij, nacional'nij, regional'nij dosvid: monografija / kol. avt., za red. A. Ju. Parfinenka. – H.: HNU imeni V. N. Karazina, 2013. – 280 s.
3. Turizm v sistemі prіoritetiv regional'nogo rozvitku: monografija / za red. prof. V. V. Aleksandrova. – H.: HNU imeni V. N. Karazina, 2010. – 280 s.
4. Incoming Tourismus–Deutschland Edition 2013 [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.germany.travel>
5. Rieger P.: «Die historische und die psychologische Dimension. Warum reiste man früher? Warum reisen wir heute?»; in: Das Phänomen des Reisens; Berner Studien zum Fremdenverkehr Heft 19. – Bern, 2002. – S.9–22.
6. Tourismus in Zahlen 2011, Statistisches Bundesamt, Wiesbaden 2012 [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <https://www.destatis.de>
7. Travel and Tourism, Economic impact 2012, Germany, WTTC [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <https://www.wttc.org>
8. Zahlen–Daten–Fakten 2011, Deutscher Tourismusverband [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <https://www.deutschertourismusverband.de>

Posokhov I. S., Ph.D., associate professor Tourism Business Department, V. N. Karazin Kharkiv National University (Ukraine, Kharkiv), posokhis@gmail.com

The history of tourism development in Germany: the experience for Ukraine

The article defines the stages of tourism development in Germany. The attention to the peculiarities of tourism development on the territories of the FRG and the GDR is paid, and a comparative analysis is performed. The current state of tourist services market in Germany is investigated, as well as the problems and prospects of the development are analyzed. It is determined that the tourism industry in Germany is at a very high level, but it has its own specifics, due to the historical and regional characteristics. Recommendations for the use of Germany's experience on tourism development in Ukraine are given.

Keywords: tourism industry, Germany, tourism policy.

Posokhov I. S., kandidat istoricheskikh nauk, docent kafedry turisticheskogo biznesa, Kharkivskij nacional'nyj universitet im. V. N. Karazina (Ukraine, Kharkov), posokhis@gmail.com

История развития туризма в Германии: опыт для Украины

Определены этапы развития туризма Германии. Уделено внимание особенностям развития туризма на территории ФРГ и ГДР и осуществлен их сравнительный анализ. Исследовано современное состояние рынка туристических услуг Германии, проанализированы проблемы и перспективы развития. Определено, что туристическая индустрия Германии находится на очень высоком уровне, но при этом имеет свою специфику, обусловленную в том числе историческими и региональными особенностями. Предложены рекомендации по использованию опыта Германии по развитию туризма для Украины.

Ключевые слова: история туризма, индустрия туризма, Германия, туристическая политика.

* * *

УДК 636.3:636.083:009

Бей Р. В.,
кандидат технічних наук, директор,
ДНУ «Український науково–дослідний інститут спирту
і біотехнології продовольчих продуктів»
(Україна, Київ), bey_roman@ukr.net

ВСЕСОЮЗНИЙ НАУКОВО–ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ З ВИПРОБУВАНЬ МАШИН І ОБЛАДНАННЯ ДЛЯ ТВАРИННИЦТВА І КОРМОВИРОБНИЦТВА (1948–1990)

Автором розкрито передумови становлення і основні науково–організаційні періоди діяльності Всесоюзного науково–дослідного інституту з випробувань машин і обладнання для тваринництва і кормовиробництва в другій половині 40–х – 80–ті роки ХХ ст. Охарактеризовано основні напрями його діяльності, внесок у розроблення проблем механізації трудомістких процесів у тваринництві та комплексну механізацію тваринницьких ферм. Встановлено, що основні наукові розробки інституту для галузі тваринництва спрямовувалися на механізацію кормовиробництва та машинне доїння. Дослідження ґрунтуються на використанні комплексу загальнонаукових, структурно–функціональних та історичних методів, а також широкої джерельної бази.

Ключові слова: механізація виробничих процесів, тваринництво, машинне доїння, кормовиробництво.

Рентабельне ведення галузі тваринництва ґрунтується як на зростанні селекційно–генетичного потенціалу продуктивності стада, впровадженні біотехнологічних і селекційних досягнень, так і на основі комплексної механізації та автоматизації виробничих процесів. Вивченню даних питань особливої уваги надається в сучасних умовах України, коли здійснюється активний пошук шляхів вирішення продовольчої проблеми, зростання безпеки продуктів харчування.

У розроблення проблеми механізації та автоматизації трудомістких процесів у галузі тваринництва, становлення машиновипробувальної справи значний внесок зробили вчені Всесоюзного науково–дослідного інституту з випробувань машин і обладнання для тваринництва і кормовиробництва. Окремі аспекти його діяльності знайшли відображення у статтях Л. В. Погрібного, Н. С. Таргоні та ін. [1–5]. Однак до цього часу ґрунтовно не вивчено науково–організаційні етапи становлення і діяльності цього закладу, його внесок у розроблення проблеми комплексної механізації тваринництва УРСР в другій половині 40–х – 80–ті роки минулого сторіччя. З огляду на зазначене ці завдання висувалися на перший план при проведенні даного дослідження. Автором використано історичні (порівняльно–історичний, предметно–хронологічний), загальнонаукові (аналіз, синтез, логічний) та джерелознавчий методи. Методологія дослідження ґрунтується на застосуванні системно–історичного підходу.